

REVUE SVETOVEJ LITERATÚRY V KONTEXTE PRAŽSKEJ JARI

Zuzana Bujačková

Zuzana Bujačková vyštudovala odbor prekladateľstvo a tlmočníctvo v kombinácii anglický jazyk a kultúra – ruský jazyk a kultúra. V súčasnosti pôsobí ako interná doktorandka na Katedre rusistiky a východoeurópskych štúdií Filozofickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave v odbore slavistika. Vo svojom výskume sa sústreďuje najmä na inovatívne spôsoby výučby cudzích jazykov na vysokoškolskej úrovni a tvorbu nových metódik pre príslušné odbory. V uplynulom roku bola súčasťou projektového tímu GACY '68, vďaka čomu sa venovala aj otázkam Pražskej jari a jej reflexii v preklade či literárnom živote.

ÚVOD

Preklad je neoddeliteľnou súčasťou každej národnej kultúry a rovnako ako pri iných intelektuálnych aktivitách, aj pri ňom sa jeho kvantita a kvalita odvíjajú i od aktuálnych politicko-spoločenských pomerov v danom regióne. Tento jav neobišiel ani slovenskú či presnejšie československú prekladovú scénu, čo môžeme sledovať na jej turbulentnom vývine naprieč dvadsiatym storočím. Východiskovým bodom tohto textu je obdobie Pražskej jari, ktoré výrazne ovplyvnilo nielen preklad, ale aj československé dianie v oblasti umenia a kultúry všeobecne. V nasledujúcich riadkoch si priblížime podobu časopisu Revue svetovej literatúry v šesťdesiatych rokoch.

1 SLOVENSKÝ LITERÁRNY A PREKLADOVÝ KONTEXT V 60. ROKOCH 20. STOROČIA

Literatúra, a teda preklad ako taký, má okrem rozličných determinantov (národnopolitický a sociokultúrny systém) aj viacero funkcií, ktoré sa môžu vzájomne prelínať, dopĺňať, rozlične na seba pôsobiť a meniť sa v čase a priestore v závislos-

ti od mimoliterárnych faktorov (Kusá, 2004). Kultúrny život v Československu, do ktorého nevyhnutne patrila literatúra domáca i prekladová, zasiahli 60. roky v momente, keď stagnoval v medziach vládnej moci.

Korene tejto situácie musíme hľadať už pri nástupe komunistickej strany vo februári 1948, ktorý sa dotkol všetkých sfér politického a verejného života. Opäťovne sa preukázala sila politickej intervencie, ktorá „reštrikčne vytvára situáciu neprekladania, regulatívne určuje charakter a orientáciu prekladovej literatúry, môže modifikovať prekladateľské rozhodnutia (výber textu na preklad, prekladateľskú koncepciu), pôsobí na integritu textu (cenzorské zásahy), represívne vymazáva časť už existujúceho prekladateľského korpusu, narúša kontinuitu vývinu prekladania“ (Bednárová, 2015, s. 17). Mocenský aparát sa sústredil aj na tzv. buržoázne prežitky v oblasti kultúry a umenia. „O jeho deštruktívnom pôsobení v tomto smere svedčí napríklad skutočnosť, že tesne po roku 1948 bola zošrotovaná polovica knižných zbierok skonfiškovaných štátom (asi sedem miliónov titulov). Zo zvyšných siedmich miliónov boli len tri milióny uznané za natolko neškodné, že mohli byť zaradené do verejných knižníc. Ostatné štyri milióny skončili vo verejnosti neprístupných skladoch“ (Sikora, 2008, s. 25). Zdroje podôb literárneho a prekladového kontextu šesťdesiatych rokov tak musíme hľadať hlbšie a zachádzať do obdobia nástupu komunistického režimu, ktorý výrazne ovplyvnil literárne dianie až po rok 1989.

Uplatňovanie politického tlaku na svet literatúry a prekladu sa odzrkadlilo vo viacerých sférach. Vyprázdnené miesta vo verejných knižniciach sa začali zapĺňať politicky ladenou literatúrou a vtedy aktuálnymi spismi Lenina, Stalina či Gottwalda. V päťdesiatych a šesťdesiatych rokoch vznikol priestor najmä na publikovanie literatúry, ktorá vyhovovala oficiálnym požiadavkám – „ruská prekladová tvorba, ktorá oproti iným svetovým literatúram vychádzala na Slovensku v oveľa väčšom počte titulov i nákladov, bola v rámci edičnej činnosti niektorých významných slovenských vydavateľstiev publikovaná dokonca v zvláštnych, špeciálne orientovaných edíciách: Slovenské vydavateľstvo krásnej literatúry (edícia Sovietska tvorba, Spisy Maxima Gorkého), Slovenský spisovateľ (edícia Svetová próza, Sovietska novela, Súčasná sovietska próza), Pravda (edícia Krásna próza sovietska, Sovietska beletria), Tatran (edícia Pamír) a pod.“ (Pašteková, 2017, s. 91). Práve v tomto momente si môžeme uvedomiť a naplno oceniť význam domácich (súkromných) knižníc, ktoré vo väčšine prípadov ostali nedotknuté. V praxi to znamená, že diela, ktoré boli odstránené z verejných knižníc, sa naďalej zachovávali a dodnes zachovávajú v českých a slovenských domácich fondoch.

V rokoch 1956 – 1963 sa v rámci zjazdov Zväzu československých spisovateľov otvorila diskusia o potrebe postupného uvoľňovania kultúry od cenzúry a politiky. Za štart obrodného procesu sa častokrát považuje zjazd spisovateľov v roku 1967, ktorého prvým vrcholom bolo vystúpenie Milana Kunderu. Namiesto pre-

čítania stanoviska o kompromise medzi spisovateľmi a vládou vyzval kolegov na slobodnú diskusiu o danej problematike, čím im poskytol priestor na vyslovenie požiadaviek na zrušenie cenzúry, satisfakciu zakázaných autorov či prijatie manifestu o slobode slova. Záverom tejto konferencie bolo prečítanie o nič menej mimoriadneho listu A. Solženicyna a prejav Ludvíka Vaculíka, v ktorom deklaroval, že „to najlepšie, čo naša kultúra dosiahla, vzniklo nie vďaka, ale napriek tomu, ako sa vládna moc ku kultúre správa“⁴¹.

Začiatkom šesťdesiatych rokov vzniká situácia, v ktorej je ruská a sovietska literatúra vnímaná inými očami a postupne podlieha kritike. Automaticky sa tak na ňu zvyšujú nároky a aj jej čitateľ sa stáva náročnejším. „*Inštitucionálne zázemie literatúry v tejto etape sa už nemení len pod tlakom politických okolností, ale dobuďúva sa aj na základe potrieb vnútorného rozrastu literatúry, takže v jeho rozvoji sa mohli prejaviť aj isté tendencie k decentralizácii a k funkčnej aj kvalitatívnej diferenciácii. Svedčí o tom predovšetkým rozširovanie palety literárnych a odborných časopisov*“ (Marčok, 2006, s. 32). Podľa V. Marčoka k tomuto fenoménu prispel aj vznik časopisu *Mladá tvorba* v roku 1956. Vďaka silnejúcemu záujmu o poznávanie inonárodného literárneho diania vznikol najprv Ústav svetovej literatúry a jazykov SAV a od roku 1965 vychádzala vo vydavateľstve Slovenský spisovateľ slovenská *Revue svetovej literatúry* (ďalej RSL), ktorá spolu s ostatnými kultúrnymi periodikami uverejňovala texty a vizuály, ktoré boli do toho momentu absolútne nedostupné, čím dopĺňala prekladovú produkciu vymykajúcu sa predošlým obmedzeniam. Tieto časopisy spolu so *Slovenskými pohľadmi* (1881 –), *Kultúrnym životom* (1946 – 1968) a *Romboidom* (1966 –) vytvárali vhodné podmienky pre prekladovú a literárnu renesanciu šesťdesiatych rokov. Periodiká ponúkli priestor pre autorov a ich texty, ktoré sa nedostali do vydavateľskej produkcie alebo naopak, svojou činnosťou vydláždili cestu marginalizovaných a odmietaných spisovateľov k čitateľovi (napr. diela B. Pasternaka alebo A. Solženicyna, ktoré v Rusku v tom čase ešte neboli publikované). V časopisoch fungoval menej ostrážitý tlačový dohľad, čo uverejňovaniu kontroverzných prekladov pomáhalo. Vďaka literárnym časopisom bolo možné preklenúť dogmatické a značne obmedzené informácie, ktoré boli predostierané v školách a prostredníctvom štátnej propagandy. „*V 60. rokoch už všetky literárne časopisy venujú sústavnú pozornosť uverejňovaniu prekladov a reflektovaniu pozoruhodných faktov v inonárodných literatúrach*“ (Marčok, 2006, s. 33), čo slovenským prekladateľom otvorilo dovtedy nevídané možnosti. Túto situáciu reflektuje aj niekdajší šéfredaktor *Revue*, Fedor Ballo, keď v rozhovore v čísle 6/1968 tvrdí: „*[...] dnešná kultúrno-politická situácia otvára pre RSL veľké možnosti, a práve v tejto situácii je časopis tohto typu potrebný ako soľ.*“

2 O ČASOPISE REVUE SVETOVEJ LITERATÚRY

Revue svetovej literatúry je kultúrne periodikum, ktoré niekoľkokrát ročne (v posledných ročníkoch sa uplatňuje tradícia štyroch čísel za rok) zoznamuje čitateľov a vydavateľov s literárnymi i umeleckými novinkami zo zahraničia, čím zároveň predstavuje aj domácich prekladateľov umeleckej literatúry. RSL „v čase svojho vzniku i neskôr prinášala informácie o aktuálnom dianí na svetovej kultúrnej a literárnej scéne. Recepciu inonárodných literatúr podporovala aj recenziami zahraničných kníh či rozhovormi s prekladateľmi, ktorí písali fundované state o prekladaných literatúrach, a často iniciovala knižné preklady“ (Bednárová, 2015, s. 32). Okrem ukážok prekladov RSL zverejšňovala zahraničné i domáce úvahy o trendoch vo svetovej literatúre, vďaka čomu sa stala publikačnou bázou formujúcej sa slovenskej teórie prekladu (Marčok, 2006).

Ako v ostatnom literárnom svete, aj v Československu bolo fungovanie RSL vždy ovplyvňované mimoliterárnymi činiteľmi – do roku 1989 ideovými, po roku 1989 ekonomickými. RSL spočiatku vydávalo štátne vydavateľstvo Slovenský spisovateľ, čo bolo automaticky spojené s dostatočnou finančnou podporou, ktorá mohla zabezpečiť kontinuitu vydávania časopisu. Zmena politickej situácie po Nežnej revolúcii sa viaže na fungovanie viacerých kultúrnych periodík, RSL nevynímajúc. Keď sa Slovenský spisovateľ vzdal vydávania RSL, o jej obnovenie sa postarala Jarmila Samcová, ktorá stála na čele redakcie až do konca svojho života v roku 2017². Momentálne čitateľská verejnosť nemá vedomosti o tom, či a v akej forme bude časopis pokračovať po rozpade redakcie z prelomu rokov 2018 a 2019.

3 REFLEXIA DOBY V ČASOPISE REVUE SVETOVEJ LITERATÚRY

RSL bola nielen časopisom prekladovej literatúry, ale aj citlivým indikátorom spoločenského diania, čo sa jasne odzrkadlilo práve po jej vzniku v 60. rokoch 20. storočia, kedy sa orientovala prevažne na preklady a reflexiu tvorby proskribovaných autorov a spisovateľských osobností výrazných umeleckých hodnôt. Z ruských autorov, ktorí v tom čase vzbudzovali pozornosť, možno vybrať osobnosti ako A. Achamatovová, A. Belyj, M. Cvetajevová, S. Šaršún, O. Mandelštam, V. Chlebnikov, z autorov Západu napr. I. Fleming, H. Miller, M. Sparková, P. Neruda a mnoho ďalších mien svetového formátu.

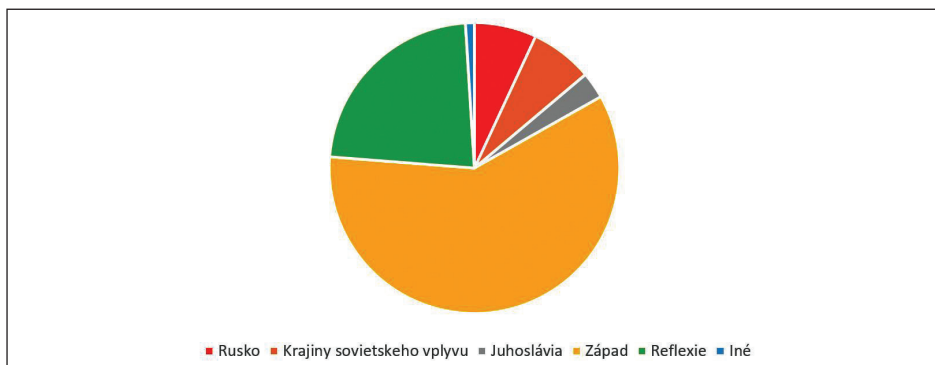
RSL začala vychádzať v roku 1965, čím vytvorila slovenský náprotivok českému časopisu prekladovej literatúry *Světová literatura*, ktorý vychádzal od roku 1956. Keďže sa v tomto texte sústreďujeme primárne na obdobie spojené so spoločenským a kultúrnym uvoľnením Pražskej jari, preskočíme prvé dva roky exis-

tencie RSL a presunieme sa do roku 1967, v ktorom vychádzal jej tretí ročník. Už prvé číslo tohto ročníka naznačuje, že po dvoch rokoch fungovania časopisu a hľadania vlastnej cesty nastali v snahe o zvýšenie kvality určité zmeny. Vtedajší šéfredaktor Fedor Ballo v úvode predstavil nový koncept RSL, ktorá sa chcela stať moderným literárnym časopisom so širokým záberom aktuálnej literárnej produkcie z hľadiska národností autorov, ale i žánrovej diferenciacie. Novinkou, ktorú redakcia v tomto roku zaviedla, boli komplexné ukážky zahraničných časopisov a výber článkov zo zahraničnej tlače, ktoré sa týkali literatúry a umenia. Hneď februárové vydanie, ktoré bolo v roku 1967 prvé, je charakteristické množstvom erotických a satirických prvkov, pričom prezentovalo tvorbu z Východu (napr. sovietsky satirik z Kaukazu Fazil Iskander) aj zo Západu (ukážky zo západonemeckej, francúzskej či americkej tvorby). RSL v tomto trende pokračovala počas celého roka a redakčný výber nestrácal na rozmanitosti, v niekoľkých prípadoch je aj z pohľadu dnešného čitateľa pomerne kurióznym najmä z pohľadu výberu ukážok zahraničných časopisov.

V treťom čísle daného ročníka, ktoré vyšlo v apríli, figuruje nová rubrika pod názvom *Hlasy ohlasy* – čitateľské reflexie k zmenám, ktoré redakcia implementovala. Rubriku nachádzame aj v ostatných číslach ročníka. Práve tieto listy a komentáre čitateľov majú z hľadiska skúmania vplyvu mimoliterárnych faktorov významnú výpovednú hodnotu, keďže ilustrujú, ako boli dynamické spoločenské zmeny vnímané v období, kedy prebiehali. Redakčná práca a výber prekladových či originálnych textov skutočne odráža dobové spoločenské dianie. Je pomerne nepredstaviteľné, že by literárne zamerané periodikum zverejňovalo ukážky z časopisov ako západonemecký *Pardon* (1/1967) alebo americký *Playboy* (6/1967) v päťdesiatych rokoch alebo neskôr počas normalizácie. Koncept časopisu v časopise zožal úspech ešte skôr, než bol reálne implementovaný, čo možno súdiť aj podľa listu, ktorý redakcii doručili 14. 2. 1967 (čiže krátko predtým, ako sa dostalo čitateľom do rúk prvé číslo). V tomto liste sa píše, že čitateľ očakáva obširne zoznámenie sa so zahraničnými časopismi, „o ktorých se u nás hodně mluví a málo ví – ne ovšem vinou nás, čtenářů“ (1/1967). List okrem zahraničnej tlače apeluje aj na potrebu zverejnenia staršej zahraničnej literatúry (uvádza *Ulysses* Jamesa Joyca alebo *Obratníky* Henryho Millera), ktorá v Československu nebola dostupná v knižnom vydaní a dovtedy ju nepublikovali ani v českej Světové literatúre (Miroslav Sulan, 3/1967). Redakcia sa snažila čo najviac vyhovieť požiadavkám svojich čitateľov a v tomto čísle uverejnila výzvu na pomoc vo forme ankety, prostredníctvom ktorej mapovala spokojnosť s novou tvárou RSL či výberom konkrétnych autorov a žánrov. V reakcii na túto výzvu je v nasledujúcich číslach uverejnených niekoľko listov, ktoré obsahujú pozoruhodné a niekedy dokonca kontroverzné myšlienky. Vďaka rubrike *Hlasy ohlasy* tak zisťujeme, že aj na pôde oficiálneho periodika vzniká priestor na nové požiadavky, pod ktoré sa

čitatelia neboja podpísať. Jednou z najkurióznějších je požiadavka na vytvorenie rubriky *Autori z indexu* (Milan Plevka, 4/1967) s ukázkami zakázaných diel beletrie (H. Miller, D. H. Lawrence, G. Casanova, L. F. Céline či B. Pasternak), ale aj literatúry faktu (A. C. Kinsey a D. Carnegie) alebo na uverejnenie Nabokovovho románu *Lolita* na pokračovanie (Jozef Šulaj, 5/1967). Nachádzame aj požiadavku o porovnanie produkcie knižného trhu s tým, čo sa prekladá v Poľsku, „ale najmä v socialistickej Juhoslávii“ (Jozef Šulaj, 5/1967) alebo komentár, že z prvých dvoch čísel roku 1967 „bolo konečne cítiť ozajstnú slobodu tlače“ (Ján Kysel 5/1967).

Nasledujúci graf zobrazuje na lepšiu ilustráciu výberu textov pomer príspevkov ruskej proveniencie (diferencujeme príspevky ruské, sovietske, resp. z krajín sovietskej sféry vplyvu), preklady juhoslovanskej a západnej literatúry, iných národných literatúr (napr. japonskej literatúry) a literárne reflexie vo všetkých šiestich číslach RSL v roku 1967 (graf nezahŕňa obsah rubriík *Revue* a *Recenzie*). Výpočty dokazujú, že prezentácia textov a diel zo západnej Európy a Ameriky predstavuje až 59 % zo všetkých textov uverejnených v tomto roku, pričom texty ruskej proveniencie dosahujú len 7 %, čo činí 64 z celkového počtu 1168 strán. V štvrtom čísle tohto ročníka dokonca RSL nepublikovala žiaden príspevok ruského alebo sovietskeho pôvodu. Redakcia si však aj na takejto obmedzenej ploche našla priestor na prezentáciu autorov, ako je zložitá postava európskej výtvarnej a literárnej avantgardy slovenského pôvodu Sergej I. Šaršún či Marina Cvetajevová a jej *Listy Borisovi Pasternakovi*. Podobné tendencie, čo do kvantity, tak i kvality výberu ruských a sovietskych diel, zaznamenávame v RSL aj počas rokov 1968 a 1969.

Graf č. 1:

Pomer prekladov rôznych inonárodných literatúr v RSL 1967

Najuvoľnenejší rok v histórii socialistického Československa začala redakcia RSL zostra – ubezpečila svojich čitateľov, že v štruktúre časopisu v najbližších číslach nechystá zmeny a dokonca pripravuje novú rubriku s názvom *Prípady*, ktorá

čitateľom priblíži životy žiadaných autorov, medzi nimi aj život Borisa Pasternaka (4/1968). Vznik tejto rubriky bol vlastne odpoveďou na požiadavky čitateľov, ktorí sa okrem informácií o aktuálnom dianí v zahraničnej literatúre dožadovali aj toho, aby RSL vrhla nové svetlo na „*problematické a obchádzané javy literatúry 20. storočia*“ (1/1968). Rubrika mala signifikantný ohlas, čo napokon ilustrujú aj listy čitateľov, napr. riadky Miroslava Hazucha: „*Ďalej môžem (i za iných) prehlásiť, že vynikajúca je nová rubrika Prípad. Nie preto, že ste napríklad splnili moje osobné želanie (Joyce), ale že ste skutočne vyčerpávajúcim spôsobom autorov predstavili. Mal by som však tip pre túto rubriku. Je v poriadku, že hodláte predstaviť okrem iných takého autora, akým je Pasternak, ale nebolo by v momentálnej situácii a ešte tento rok vhodné a vďačné predstaviť a podporiť v rubrike Prípad SOLŽENICYNNA?*“ (RSL, 5/1968, str. 2). Smerovanie, ktoré by ešte krátko pred Pražskou jarou niektorí nazývali dekadentným, sa odráža aj vo výbere literatúry na pokračovanie. Čitatelia sa v niekoľkých číslach zoznámili s *Barbarellou* v preklade Jána Barabara – komiksom pre dospelých z pera parížskeho umelca Jeana-Clauda Foresta. *Barbarella* bola duchaplnou, ba provokatívnou a vyzývavou odpoveďou na naivitu a frigiditu tradičných hrdinov detských komiksov. Súdobu bodovala aj v sfilmovej verzii, v hlavnej úlohe s Jane Fondovou. Na druhej strane stojí román na pokračovanie, *Portrét mladého umelca* Jamesa Joyca v preklade Jozefa Kota. RSL pokračovala v nastupujúcom trende a hneď v druhom čísle r. 1968 uverejnila krátku štúdiu Dušana Slobodníka o Michailovi Bulgakovovi spolu s prekladom jeho diela *Psie srdce*, ktorý pokračoval aj v ďalšom čísle (3/1968). D. Slobodník písal o osude M. Bulgakova a jeho tvorbe, menovite spomenul najmä román *Majster a Margaréta*, ktorý vyšiel v časopise *Moskva* až na prelome rokov 1966 a 1967, čiže takmer tri desaťročia po smrti autora. Tvrdil, že „*v literatúre sa našťastie skôr či neskôr ustanovuje reálna hierarchia hodnôt, a preto sa i Bulgakovova tvorba dočkala v spisovateľovej vlasti uznania... Renesancia záujmu o Bulgakovu v Sovietskom zväze je nesmierne pozitívnym javom. Zoznamovanie s najvýznamnejšími tvorcami, s ich nekonvenčným dielom je najbezpečnejšou cestou k uvedomeniu si rozlohy ruskej sovietskej literatúry – a k pochopeniu jej estetickéj, etickej a filozofickej závažnosti*“ (RSL 2/1968, str. 4). O niekoľko mesiacov neskôr, v štvrtom čísle r. 1968, vyšla rozsiahla štúdia Jozefa Marušiaka *Prípad Pasternak*, v rámci ktorej RSL publikovala aj fotografické snímky či obrazy z Pasternakovho života, krátke reflexie I. Erenburga, A. Camusa, V. Briusova, E. Hemingwaya a i. Štúdiu dotvorili Pasternakove texty o jeho vlastnej tvorbe. Bezprostredne po týchto stránkach nasleduje neskôr tabuizovaný preklad *Doktora Živaga*, o ktorý sa zaslúžila Zora Jesenská. V poslednom čísle tohto ročníka sa v rozhovore dozvedáme o odchode vtedajšieho šéfredaktora Fedora Balla, ktorého počnúc číslom 6/1968 nahrádil Vincent Šabík. F. Ballo z redakcie RSL odišiel dobrovoľne, keďže nastúpil do parížskej kancelárie UNESCO. V rozhovore kládol veľký dôraz

na úlohu RSL v slovenskej kultúre. Naznačil, že časopis ovplyvňuje edičnú politiku vydavateľstiev a vzhľadom na dobovú kultúrno-politickú situáciu má pred sebou široké pole pôsobnosti.

Prvé číslo RSL v r. 1969 pôsobí takmer ako spoločenský protest voči postupnému návratu k predošlým poriadkom a ústupu kultúrneho uvoľnenia. Čitateľa na prvý pohľad zaujme grafická úprava Ivana Kovačeviča s obálkou na motív Sättyho *East Totem Westu*, ktorá jasne signalizuje vzdor voči nastupujúcej normalizácii. Pri pohľade na obsahovú stránku čísla zaujme redakčný výber románu na pokračovanie, ktorým sa pre rok 1969 stal čitateľmi žiadaný Millerov *Obratník raka* v preklade Jozefa Kota. Ruskú literatúru v tomto čísle zastupujú texty v Rusku tabuizovaného O. Mandelštama v preklade Jána Štrassera. Redakcia v tejto tendencii pokračovala aj v nasledujúcom čísle (2/1969), keď uvrejnila preklad listu A. Tvardovského, ktorý, ako je dobre známe, koncom 60. rokov čelil rôznym útokom pre svoju liberálnu činnosť na pozícii šéfredaktora časopisu *Novyj mir* (pozície sa v roku 1970 musel vzdať). A. Tvardovskij v tomto liste K. Fedinovi písal o kvalitách A. Složenicy, ktorého postava „sa neobyčajne výrazne črtá na celkovom pozadí literárneho života“. Ďalšou a zároveň poslednou výraznou snahou redakcie o revoltu v roku 1969 bolo publikovanie Štrasserovho *Prípady Chlebnikov* a následne aj Chlebnikovovho *Hlasu Gul-mullu* v štvrtom čísle daného ročníka. Šéfredaktorom bol po celý rok Vincent Šabík, nezmenené ostali aj ostatné miesta v redakcii s Jozefom Marušiakom na pozícii zástupcu šéfredaktora a redaktormi Blahoslavom Hečkom a Dušanom Slobodníkom.

RSL sa podarilo udržať istú úroveň nezávislosti aj počas všetkých čísel v roku 1969. Zlom nastal až s príchodom prvého čísla v roku 1970, čo je na prvý pohľad viditeľné už z vizuálu obálky. Počas predošlých rokov tento vizuál z dielne Ivana Kovačeviča odzrkadľoval voľnosť, ako výberom farieb, tak aj hlavným motívom (napr. tretí ročník mal na obálke mapu sveta, štvrtý mozaiku rôznych obrazov a symbolov a piaty krikľavú špirálu). Normalizačné čísla mali podobu zošita s bielou obálkou, ktorá obsahovala len tie najnevyhnutnejšie informácie. Zmeny vo vizuáloch sa dotkli aj obsahovej stránky časopisu, keďže RSL nezverejňovala len textové a prekladové ukážky, ale aj fotografie a diela výtvarníkov či úryvky zo zahraničných časopisov aj s náhľadom na ich vizuál. Zo stránok RSLtak vymizla popri celkovej premene obsahu aj vizuálu najmä erotika, experimenty a indexoví autori.

ZÁVER

Cieľom príspevku bolo poukázať na mieru pôsobenia dobového kontextu na periodikum *Revue svetovej literatúry* v kontexte spoločenského diania v období Pražskej jari. Situácia 60. rokov 20. storočia výrazne ovplyvnila autorské texty

redakcie, ale i výber literárnych a umeleckých ukážok, ktoré RSL prezentovala. V časopise je jasne viditeľná línia pokusu o literárnu rehabilitáciu dovtedy zakázaných či tabuizovaných autorov, ktorá prebehla v zrýchlenom tempe aj na pôde vydavateľstiev. Obrodňý proces nielen umocnil disproporciu medzi literatúrami Západu a Východu, ale viaže sa aktívne aj na prácu s juhoslovanskými literatúrami, ktoré sú zastúpené v množstve teoretických článkov a recenzií. Zároveň možno konštatovať, že vyššie spomenuté tendencie boli výsledkom spoločenských zmien, keďže nastúpili s príchodom Pražskej jari a po okupácii z augusta 1968 postupne utíchali až do momentu, kedy boli dôsledkom normalizácie umlčané.

POZNÁMKY

- 1 Viac sa dočítate v článku Denníka N, dostupnom na adrese <<https://dennikn.sk/1209895/to-najlepsie-co-kultura-dosiahla-vzniklo-nie-vdaka-ale-napriek-vladnej-moci/?ref=list>>
- 2 Viac sa dočítate v knihe rozhovorov, ktorú spoločne zostavili Radoslav Passia a Gabriela Magová: *Deväť životov – Rozhovory o preklade a literárnom živote* (Kalligram 2015).

PRAMENE

Revue svetovej literatúry. Zodp. red. Fedor Ballo. Roč. 3. vyd. 1. 192 s.
Revue svetovej literatúry. Zodp. red. Fedor Ballo. Roč. 3. vyd. 3. 192 s.
Revue svetovej literatúry. Zodp. red. Fedor Ballo. Roč. 3. vyd. 4. 192 s.
Revue svetovej literatúry. Zodp. red. Fedor Ballo. Roč. 3. vyd. 6. 208 s.
Revue svetovej literatúry. Zodp. red. Fedor Ballo. Roč. 4. vyd. 1. 200 s.
Revue svetovej literatúry. Zodp. red. Fedor Ballo. Roč. 4. vyd. 2. 192 s.
Revue svetovej literatúry. Zodp. red. Fedor Ballo. Roč. 4. vyd. 3. 192 s.
Revue svetovej literatúry. Zodp. red. Fedor Ballo. Roč. 4. vyd. 4. 192 s.
Revue svetovej literatúry. Zodp. red. Vincent Šabík. Roč. 4. vyd. 6. 192 s.
Revue svetovej literatúry. Zodp. red. Vincent Šabík. Roč. 5. vyd. 1. 192 s.
Revue svetovej literatúry. Zodp. red. Vincent Šabík. Roč. 5. vyd. 2. 192 s.
Revue svetovej literatúry. Zodp. red. Vincent Šabík. Roč. 5. vyd. 4. 192 s.

LITERATÚRA

BEDNÁROVÁ, Katarína: Kontexty slovenského umeleckého prekladu 20. storočia. In: *Slovník slovenských prekladateľov umeleckej literatúry 20. storočia, A – K*. ed. O. Kovačovičová, M. Kusá. Bratislava: Veda, 2015, s. 15 – 73. ISBN 978-80-224-1428-9.

- KUSÁ, Mária: *Preklad ako súčasť dejín kultúrneho priestoru*. Bratislava: Ústav svetovej literatúry SAV, 2004, 173 s. ISBN 80-88815-15-0.
- MARČOK, Viliam et al.: *Dejiny slovenskej literatúry III*. Bratislava: Literárne informačné centrum, 2006, 496 s. ISBN 80-89222-08-0.
- SIKORA, Stanislav: Čo predchádzalo roku 1968 na Slovensku a v Československu. In: *Rok 1968 na Slovensku a v Československu*. Ed. V. Bystrický a kol. Bratislava: Prodama, 2008, s. 9 – 42. ISBN 978-80-969782-3-6.
- PAŠTEKOVÁ, Soňa: Transformácie obrazu ruskej literatúry (1945 – 1970). In: *Ruská literatúra v slovenskej kultúre v rokoch 1825 – 2015*. Ed. M. Kusá. Bratislava: Veda, 2017, 263 s. ISBN 978-80-224-1556-9.

RESUMÉ

This paper focuses on translations and their reflection in the Slovak cultural periodical *Revue svetovej literatúry* published between 1967 and 1969. The aim is to map the image of these translations, as well as to identify and interpret the influence of political and social conditions in Czechoslovakia on the formation of this image in the historical perspective. This work therefore includes a description of literary life in Czechoslovakia during the period known as the Prague Spring together with general information on the periodical and an analysis of its issues published during that time.

◆◆◆

Mgr. Zuzana Bujačková
Katedra rusistiky a východoeurópskych štúdií
Filozofická fakulta UK
Gondova 2
811 02 Bratislava
zuzana@bujacek.sk